

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

557

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi («Narodne novine», broj 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA NASTAVNI PREDMET POVIJEST ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum nastavnog predmeta Povijest.

III.

Početak primjene ove Odluke stavlja se izvan snage:

– Nastavni plan i program za osnovnu školu koji se odnosi na predmet Povijest objavljen u »Narodnim novinama«, broj 102/06,

– Nastavni plan i program za stjecanje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koji se odnosi na predmet Povijest, a donesen je Odlukom o zajedničkom i izbornom dijelu programa za stjecanje srednje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije, klasa: 602-03/94-01-109, urbroj: 532-02-2/1-94-01, Zagreb, 2. ožujka 1994. (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 1994.),

– Nastavni plan i program prirodoslovne gimnazije koji se odnosi na predmet Povijest, a koji je donesen Odlukom o nastavnom planu i programu prirodoslovne gimnazije, klasa: UP/I-602-03/03-01/0115, urbroj: 532-02-02-01/2-03-2 od 2. prosinca 2003. godine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike 5. razreda osnovne škole i 1. razreda gimnazije od školske godine 2019./2020., za učenike 6. i 7. razreda osnovne škole, 2. i 3. razreda gimnazije od školske godine 2020./2021., za učenike 8. osnovne škole i 4. razreda gimnazije od školske godine 2021./2022.

Klasa: 602-01/19-01/00026

Urbroj: 533-06-19-0049

Zagreb, 18. ožujka 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA POVIJEST ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Odgoj i obrazovanje u osnovnoj školi i gimnaziji osiguravaju stjecanje temeljnih znanja i vještina potrebnih mladom čovjeku za budući život i mogućnost daljnjeg školovanja. Nastava Povijesti ima u tome značajno mjesto. Poznavanje povijesti pridonosi razumijevanju procesa koji su oblikovali čovječanstvo od najranijih vremena do danas objašnjavanjem razvoja ljudskih društava, prošlih i sadašnjih ljudskih iskustava te društvenih fenomena u njihovoj povijesnoj perspektivi. Učeci o vlastitoj naciji, državi, društvu, kulturnoj i povijesnoj baštini, kao i o drugim nacijama, kulturama i društvima u prošlosti i sadašnjosti, učenici stječu znanja i razvijaju vještine koje omogućuju razumijevanje vlastitog identiteta i tuđih identiteta. Danas, u doba globalizacije, u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, mladi čovjek treba postati građanin Europe i svijeta, a pritom sačuvati vlastiti nacionalni identitet, cijeniti i čuvati svoju kulturnu i duhovnu baštinu.

Razvoj stajališta, mišljenja, motivacije i spremnosti na suživot s drugima i drukčijima sastavni je dio poučavanja i učenja u nastavi Povijesti. Proučavanje prošlih događaja koji imaju izražene moralne i etičke dimenzije pridonosi razumijevanju postupaka ljudi u prošlosti te istodobno omogućuje učenicima preispitivanje i konsolidiranje osobnog sustava vrijednosti, stajališta i uvjerenja.

Svrha nastave Povijesti je poticati interes učenika za proučavanje prošlosti, omogućiti razumijevanje sadašnjosti te stjecanje znanja i vještina nužnih za upućeno i aktivno sudjelovanje u društvu kao građana lokalne zajednice, Hrvatske, Europe i svijeta. Aktivni građani prepoznaju vrijednost solidarnosti, kritički promišljaju o društvu i djeluju ka zajedničkoj promjeni na dobrobit čovječanstva.

Svrha je poučavanja i učenja Povijesti razviti u učenika sposobnost povijesnog mišljenja u sklopu pet područja ljudske aktivnosti, a to su: društveno područje, ekonomsko, znanstveno-tehnološko, političko i filozofsko-religijsko-kulturno. Učeci Povijest učenici razvijaju temeljne vještine povezane s postavljanjem pitanja o izvorima, razmatranjem konteksta, sagledavanjem događaja iz različitih perspektiva, preispitivanjem gledišta i zaključaka te oblikovanjem mišljenja na utemeljenim pretpostavkama. Temeljna povijesna znanja prijeko je potreban preduvjet za takav rad. No, ključan je odabir bitnih povijesnih događaja, procesa i pojava u pojedinim područjima i povijesnim razdobljima.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Učenik:

1. Razumije razdoblja i društva koja proučava, uključujući važne događaje, pojedince, procese, pojave, kao i značajna obilježja povijesnih razdoblja i društava koje proučava. Navedeno uključuje društveni, ekonomski, znanstveno-tehnološki, politički i kulturni razvoj ljudi u prošlosti. Pri tome se koristi prikladnom terminologijom te shvaća sadašnjost kao posljedicu povijesnoga razvoja društva.

2. Sagledava prošlost koristeći se vještinama i tehničkim konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, rada s povijesnim izvorima, povijesne perspektive te usporedbe i sučeljavanja.
3. Oblikuje istraživačko pitanje u svrhu aktivnog učenja koje proizlazi iz povijesnih sadržaja te argumentirano raspravlja uz prihvaćanje različitih utemeljenih stajališta.
4. Razumije profesionalno-etičke norme i vrijednosne aspekte povezane s proučavanjem povijesti na temelju kojih oblikuje osobni sustav vrijednosti, stavove i uvjerenja, razvija radne navike, odgovornost, stvaralaštvo i samopouzdanje te otvorenost za cjeloživotno učenje.
5. Koristi se znanjem i vještinama stečenim učenjem povijesti kako bi ostvario osobne potencijale te odgovorno djelovao u javnome životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice.
6. Razumije važnost očuvanja zavičajne, nacionalne i svjetske kulturne, povijesne i duhovne baštine.

C. STRUKTURA – ORGANIZACIJSKA PODRUČJA PREDMETNOGA KURIKULUMA/DOMENE

Predmetni kurikulum Povijesti organiziran je u pet domena: društvo, ekonomija, znanost i tehnologija, politika te filozofsko-religijsko-kulturno područje. Izvorište za ovakav pristup nalazimo u povijesnoj znanosti koja proučava prošlost u sklopu pet različitih područja ljudske djelatnosti, a to su: društveno područje, političko, znanstveno i tehnološko, ekonomsko i kulturno.

Slika 1. Domene u kurikulumu Povijesti

A. Društvo

Proučavanjem različitih društava učenici dolaze do njihova dubljeg razumijevanja kao i prihvaćanja vrijednosti ljudskog dostojanstva.

Upoznaju se s različitim i promjenjivim pogledima na obiteljske strukture, muške i ženske uloge, djetinjstvo, ulogu djece, položaj različitih skupina u društvu (vjerskih zajednica, etničkih zajednica, naroda, nacija) te odnosa između pojedinaca i društvenih skupina. Ovo područje također razmatra kako su ekonomske, vjerske, kulturne i političke promjene utjecale na društveni život. Uključuje i fenomene i pojave koji su oblikovali sudbine milijuna ljudi poput ropstva, društvenih sukoba, migracija i useljavanja, posljedica bolesti, ratova i gladi, životnog vijeka ljudi i povećanja životnog standarda kao posljedice medicinskih, tehnoloških i ekonomskih izuma i sl.

B. Ekonomija

U sklopu ekonomske povijesti učenici upoznaju važnost ekonomskih postignuća koja utječu na kvalitetu života i strukturiranje društava, uključujući utjecaj ekonomije na cjelinu povijesnog razvoja. Odnosi razmjene unutar pojedine zajednice i između pojedinih kultura i država imali su veliki utjecaj na društvo i politiku, stvarajući promjenjive obrasce regionalne, hemisferične i globalne ekonomske dominacije. Razmjena proizvoda i ideja u 21. stoljeću otvara put pojavi globalne međunarodne ekonomije s dalekosežnim posljedicama za sva ostala područja ljudske aktivnosti.

C. Znanost i tehnologija

Učenici uče kako je potreba za razumijevanjem prirode i svijeta u kojem živimo stara koliko i čovječanstvo. Uče kako je čovjek tragao za unaprjeđivanjem načina života i rada, od proizvodnje hrane, transporta robe, do povećanja ekonomske sigurnosti, poboljšanja zdravlja i rasta dobrobiti pojedinaca i različitih društvenih skupina. Razumijevanje znanstvenog i tehnološkog razvoja koji je pokrenuo promjenu te kako su inovacije promijenile sve druge sfere ljudske aktivnosti ključne su za proučavanje prošlosti.

D. Politika

Poznavanjem političke povijesti učenici razumiju političko djelovanje pojedinaca i skupina u lokalnim zajednicama, državama, društvima i nacijama Europe i svijeta. Upoznaju se s procesom izgradnje vlasti i državnih institucija, nastojanjima pojedinaca i skupina da preuzmu i zadrže moć nad drugima, borbom za postizanje i očuvanje temeljnih ljudskih prava, pravdom, jednakošću pred zakonom, poštovanjem zakona i reda u društvima te regionalnim i svjetskim mehanizmima za promicanje međunarodnog prava.

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Upoznavanjem filozofije, religije i umjetnosti učenici uče kako su ideje, vjerovanja i vrijednosti duboko utjecale na ljudsko djelovanje tijekom povijesti. Religija, filozofija i kultura bile su središta težnji i dostignuća svih društava te su izvor povijesnih promjena od najranijih vremena. U ovom području učenici uče o kreativnome ljudskom djelovanju i stvaralaštvu pojedinih društava, umjetnosti, političkim i filozofskim idejama produbljujući razumijevanje ljudskog iskustva u prošlosti.

Tehnički koncepti u nastavi Povijesti

Postoje dvije vrste konceptata koji su važni povjesničarima i učiteljima. Prvi se definiraju kao temeljni povijesni pojmovi, suštinski koncepti ili koncepti prvog reda (npr. građanski rat, imperijalizam,

kolonijalizam, nacionalizam itd.). Koncepti prvog reda su apstrakcije ili generalizacije pomoću kojih razumijevamo pojedine događaje i procese u prošlosti. Povjesničari i učitelji koriste u svome radu i tehničke koncepte ili koncepte drugog reda. Uz pomoć njih razumijemo kako povjesničar radi, što ga zanima te kako se konstruira povijesno znanje i razumijeva prošlost. Ovi koncepti shvaćaju se kao apstrakcije kojima se koristimo za uopćavanje informacija, stvaranje veza i obrazaca te razlikovanje kategorija i potkategorija i mogu se primijeniti na bilo koju povijesnu temu ili sadržaj. Tehnički koncepti pridonose razvoju povijesnog, kritičkog i kreativnog mišljenja. Tijekom poučavanja u redovitoj nastavi u koju su uključeni učenici različitih sposobnosti naglasak se stavlja na razvoj vještina uz uporabu tehničkih koncepata: vrijeme i prostor, uzroci i posljedice, kontinuiteti i promjene, rad s povijesnim izvorima, povijesna perspektiva te usporedba i sučeljavanje. Tehničke koncepte treba tijekom procesa poučavanja i učenja učestalo kombinirati i mijenjati jer se na taj način razvija konvergentno i divergentno mišljenje.

Glavni tehnički koncepti koje koristimo u nastavi Povijesti su:

Vrijeme i prostor

Ovim konceptom izgrađuje se osjećaj za tijek, slijed i trajanje događaja. Bez vremenskog okvira ne mogu se razumjeti prošlost i sadašnjost niti istražiti odnosi među događajima. Učenici će stoga tijekom učenja povijesti usvojiti opći vremenski okvir (povijesna razdoblja) te osnove računanja vremena. Koristit će se rječnikom kojim se opisuje tijek vremena, smještati događaje, osobe i pojave u odgovarajuća razdoblja. U kasnijim godinama učenja razumjet će konstruktivnu prirodu različitih periodizacija te propitivati značenja pripisana događajima koji su označeni kao razdjelnice.

Fizički prostor koji okružuje čovjeka uvjetuje njegov način života, ekonomiju, društveni razvoj i političko djelovanje. Širenje prometnih mreža, ideja, proizvoda, bolesti, migracije ljudi i sl. također su duboko povezani s geografskom prostorom i njegovim osobinama. Stoga koncept prostora podrazumijeva složene odnose čovjeka i prirodne sredine koja ga okružuje.

Uzroci i posljedice

Konceptom uzroka i posljedica objašnjavaju se čimbenici koji su doveli do pojedinih povijesnih događaja, pojava i procesa, kao i rezultati tih zbivanja. Ovim konceptom objašnjava se zašto su se događaji dogodili tako kako jesu, kako jedna pojavnost vodi drugoj te zašto jedan događaj može imati višestruke uzroke i posljedice. Učenici razlikuju uzroke, povod i posljedice te objašnjavaju kategorije uzroka. Uočavaju izravno navedene uzroke i posljedice ili zaključuju o njima kada nisu izravno izrečeni. Razumiju da su neki uzroci i posljedice važniji od drugih, oko čega postoje različita gledišta.

Kontinuitet i promjena

Tražeci izvore kontinuiteta tražimo znakove neprekinutoga ili rastućega evolucijskog razvoja. Nasuprot njemu, izvori promjena koje tražimo su znakovi prekida s prošlošću. Učenici proučavaju promjene u vremenu, ali i ono što ostaje isto ili slično (institucije, tradicije, politički sustavi, vrijednosti, načini života određenih društvenih skupina). Objašnjavanje ritma promjena također je važno: neke su promjene spore i postupne dok su druge (ratovi, revolucije, gospodarske krize) brze i burne i uzrokuju iznenadne poremećaje i promjene u društvu. Učenje o ovom konceptu obuhvaća razumijevanje obilježja nekog razdoblja te procjenjivanje u kojoj su mjeri određene pojave značile promjenu za tadašnje ljude. Nadalje, učenici moraju razumjeti da promjene ne znače uvijek i napredak. Pojam napretka nosi sa sobom određeno vrednovanje, vezano uz vrijednosti koje se od jednog do drugog društva ili kulture mogu razlikovati.

Rad s povijesnim izvorima

Koraci u učenju tog koncepta za učenike podrazumijevaju korištenje različitih vrsta povijesnih izvora, razumijevanje značenja izvora u proučavanju prošlosti te oblikovanje odgovora koji uključuju podatke iz izvora. Učenici uče analizirati i vrednovati izvore, postavljaju pitanja o vremenu, mjestu i okolnostima njihova nastanka te o autoru, njegovim gledištima i namjerama. Učeći o izvorima, učenik upoznaje važnost i ulogu kulturno-povijesne baštine te ustanova koje čuvaju takvu baštinu.

Povijesna perspektiva

Koncept povijesne perspektive omogućuje učeniku da sagleda prošlost vodeći računa o vremenskom i društvenom kontekstu razdoblja koje proučava. Razvijajući povijesnu perspektivu, učenik će identificirati vrijednosti, vjerovanja i prakse pojedinaca i zajednica u različitim razdobljima i razlikovati ih od onih u današnjici. Također će odrediti u kojoj je mjeri pojava ili proces iz prošlosti reprezentativan za mnogobrojne pojedince i/ili skupine u prošlosti. Na višoj razini školovanja učenik će moći objasniti utjecaj sadašnjosti na tumačenje događaja u prošlosti te kakvu su važnost određena pojava ili proces imali za ljude u prošlosti, a kakvu za nas danas.

Usporedba i sučeljavanje

Koncept usporedbe i sučeljavanja omogućuje da se povijesni događaji, pojave i procesi te djela ljudskog stvaralaštva bolje razumiju i objasne stavljajući ih u kontekst u kojem se mogu ocijeniti i interpretirati. Usporedbom se uočavaju njihove sličnosti, zajednička obilježja ili međusobne različitosti i utjecaji. Usporedbom svrstavamo događaje, pojave i procese te djela ljudskog stvaralaštva u skupine (klasifikacija), što nam omogućuje formuliranje općih zaključaka i povijesnih generalizacija.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi označeni kratkom oznakom nastavnoga predmeta – POV. Uz oznaku predmeta dodaje se oznaka OŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima u osnovnoj školi, odnosno SŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima u gimnaziji.

Kratice POV OŠ A.5.1. ili POV OŠ B.8.2. i sl. označavaju redom: povijest, osnovna škola, domena kojoj ishod pripada (A – Društvo, B – Ekonomija, C – Znanost i tehnologija, D – Politika, F – Filozofsko-religijsko-kulturno područje), razred osnovne škole te redni broj odgojno-obrazovnog ishoda koji se poučava u sklopu navedene domene.

Za svaki odgojno-obrazovni ishod određen je pokazatelj ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda na razini »dobar« koji služi kao okvir za procjenu ostvarenosti i razumijevanja dubine i širine pojedinoga ishoda na kraju razreda. Detaljan opis svih četiriju razina – zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna – nalazi se u metodičkome priručniku predmetnoga kurikulumu.

OSNOVNA ŠKOLA

U osnovnoj školi učenje i poučavanje Povijesti ostvaruje se dva sata tjedno, ukupno 70 sati godišnje. Učitelj poučava nacionalnu, europsku i svjetsku povijest na odabranim sadržajima u pet domena: društvo, ekonomija, znanost i tehnologija, politika te filozofsko-religijsko-kulturno područje. Pet područja ljudskog djelovanja čine strukturu za organizaciju sadržaja i odgojno-obrazovnih ishoda.

U kurikulumu za osnovnu školu daje se pregled obveznih tema i njima pripadajućih odgojno-obrazovnih ishoda. Teme su oblikovane tako da uključuju sadržaje iz nacionalne povijesti u europskome kontekstu i svjetskoj perspektivi te iz povijesti zakonodavstva, ljudskih prava i razvoja

građanskoga demokratskog društva. Sadržaji i pripadajući ishodi organizirani su kronološki od prapovijesti do danas te čine osnovu za dublje razumijevanje i proučavanje prošlosti u gimnaziji.

Sadržaji iz nacionalne, europske i svjetske povijesti poučavaju se kronološkim redosljedom: u petome razredu uči se prapovijest i stari vijek, u šestome razredu srednji i rani novi vijek, u sedmome razredu razdoblje od početka 18. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata i u osmome razredu razdoblje nakon 1918. godine. U svakoj godini učenja Povijesti u osnovnoj školi predviđeno je 16 obveznih tema s pripadajućim odgojno-obrazovnim ishodima. Uz obvezne teme učitelj mora obraditi još najmanje dvije izborne teme. Izborne teme učitelj može izabrati s popisa preporuka izbornih tema ili sam osmisliti temu prema domenama kurikuluma, ovisno o interesu učenika. U izbornim temama mogu se kombinirati različite domene. Za izborne teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode. U izbornim temama potrebno je dodatno staviti naglasak na aktivno učenje, istraživanje, rješavanje problema, konceptualno i proceduralno znanje te razvoj metakognicije. Učenike treba potaknuti da samostalno odaberu način prezentacije svoga rada (razredna izložba, video radovi, izlaganja, eseji, školski projekt i sl.).

Slika 2: Struktura učenja predmeta Povijesti u osnovnoj školi prema domenama

Osnovna škola, Povijest, 5. razred – 70 sati godišnje

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ A.5.1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: uspoređuje život ljudi u starije i mlađe kameno doba u svijetu i na hrvatskome povijesnom prostoru; objašnjava društvene promjene: raslojavanje društva i teritorijalne zajednice u metalno doba (Vučedolska kultura, Iliri i Kelti) na hrvatskome povijesnom prostoru i u širem okruženju; opisuje društveni život u državama uz rijeke Tigris, Eufrat i Nil s posebnim osvrtom na razvoj pravnih normi; objašnjava društveni život u grčkim gradovima-državama i uzroke grčke kolonizacije na Sredozemlju i Jadranu; opisuje ustroj rimskog društva uzevši u obzir rimske zakone.	Učenik opisuje društvene promjene i život ljudi u prapovijesti na primjerima iz svijeta i s hrvatskoga povijesnog prostora, društveni život na primjerima država Staroga Istoka te društveni život u grčkim gradovima-državama i rimskoj državi s posebnim osvrtom na hrvatski povijesni prostor.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Prve ljudske zajednice u prapovijesti Društvo i svakodnevnica starog Egipta i Mezopotamije Društveni razvoj u grčkim gradovima-državama na Sredozemlju i Jadranu Rimsko društvo i svakodnevnica.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:		

Preporuke za izborne teme
 Uloge žena u antičkom društvu
 Prapovijesna i antička baština na hrvatskome povijesnom prostoru (zavičajna povijest)
 Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ B.5.1. Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: objašnjava pojavu proizvodnje hrane, obrta, trgovine i novca u pojedinim ljudskim zajednicama u prapovijesti i starome vijeku;	Učenik razlikuje skupljača hrane, lovca, ratara, stočara, obrtnika, trgovca, pomorca i kolonizatora u prapovijesti i starome vijeku.
	opisuje ulogu Feničana i Grka u posredničkoj trgovini, razvoj gospodarskih djelatnosti te osnivanje grčkih naseobina na hrvatskome povijesnom prostoru.	

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Od skupljača hrane i lovca do ratara, stočara, obrtnika i trgovca
 Stari Istok: grad postaje gospodarsko središte države
 Feničani i Grci – pomorci, trgovci i kolonizatori na Sredozemlju i Jadranu.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Novac u starome Rimu
 Gusari i trgovci robljem

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ C.5.1. Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: navodi najznačajnije izume u prapovijesti i starome vijeku te opisuje njihovu uporabu i usavršavanje; objašnjava kako su pismo i znanost u starome vijeku promijenili život ljudi te kako su oružja i transport postali izravna ratna i osvajačka sredstva. obrazlaže razvoj seoskih i gradskih kuća te javnih građevina, kao i gradnju cesta te razvoj komunikacija.	Učenik opisuje kako su znanost i tehnologija promijenili život ljudi u prapovijesti i starome vijeku.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Prapovijest izumi mijenjaju život ljudi
 Razvoj pisma i znanosti na Starome Istoku
 Graditeljska dostignuća, komunikacije i prometnice u starome svijetu.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Izumi u službi ratovanja
 Aleksandrija središte helenističke znanosti

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ D.5.1. Učenik obrazlaže proces stvaranja i širenja države, državno uređenje i upravljanje državom u starome vijeku.	Učenik: uspoređuje razvoj grčkih gradova-država (Sparta i Atena) i novih oblika vladavine;	Učenik opisuje nastanak i razvoj grčkih gradova-država i širenje rimske države u starome vijeku.
	objašnjava velike ratove Grka: Trojanski rat, grčko-perzijske ratove, Peloponeski rat i osvajanja Aleksandra	

	Velikog; objašnjava razvitak Rima od grada-države do Carstva, preobrazbu njegova ustroja te raspad; pokazuje na karti tijekom rimske ekspanzije na hrvatski povijesni prostor i opisuje posljedice na život starosjedilaca.	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Grčki gradovi-države: Sparta i Atena
Ratovi stare Grčke
Razvoj Rima, njegova teritorijalna ekspanzija i proces propadanja.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Egipatske vladarice
Biti rimski car

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ E.5.1. Učenik obrazlaže važnost povijesti, uspoređuje različite ideje, umjetnosti, predmete svakodnevne uporabe te pojavu pismenosti u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: opisuje važnost učenja povijesti, povijesnih izvora, arheoloških iskapanja, računanja vremena i povijesnih razdoblja; objašnjava najstarija vjerovanja te prve poznate kalendare na hrvatskome povijesnom prostoru; razlikuje umjetnost oblikovanja predmeta svakodnevne uporabe u prapovijesti i ranim civilizacijama;	Učenik navodi važnost povijesti i najvažnija obilježja umjetnosti u prapovijesti i starome vijeku.
POV OŠ E.5.2. Učenik objašnjava obilježja religija u civilizacijama i kulturama staroga svijeta.	opisuje najstarija pisma i pojavu škola; objašnjava religije u starome svijetu, pojavu kršćanstva, progone i uspon kršćanstva u Rimskom carstvu te širenje kršćanstva na hrvatskome povijesnom prostoru.	Učenik opisuje religije u starome svijetu, pojavu kršćanstva, progone i uspon kršćanstva u Rimskom carstvu te širenje kršćanstva na hrvatskome povijesnom prostoru.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Uvod u povijest
Prapovijest vjerovanja i počeci umjetnosti
Stari svijet – pismo, umjetnost, religija, filozofija.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Vjerovanja u zagrobni život Egipćana
Grci i Rimljani umjetnici pripovijedanja – mitovi i legende, kazalište i igre.

Osnovna škola, Povijest, 6. razred – 70 sati godišnje

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ A.6.1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim	Učenik: – opisuje seobu naroda i kretanja stanovništva u srednjem i ranom novom	Učenik imenuje narode koji su se selili i prostore njihova kretanja te opisuje utjecaj vjerskih gibanja i ratova na razvoj društva u hrvatskim

društvima u srednjem i ranom novom vijeku.	vijeku; objašnjava utjecaj vjerskih gibanja i ratova na srednjovjekovno i ranonovovjekovno društvo; uspoređuje društvene odnose u srednjem i ranom novom vijeku.	zemljama i Europi u srednjem i ranom novom vijeku.
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Doba velikih migracija i ranosrednjovjekovna Europa
Srednjovjekovno društvo – građanin, plemić i seljak
Hrvatska u srednjem vijeku – kneževi, kraljevi i kraljice, župani, plemstvo, svećenstvo, seljaštvo
Utjecaj križarskih ratova na europska i hrvatska društva
Učinak osmanskog širenja na europske i hrvatske prostore.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Viteška kultura, dame i trubaduri
Civilizacije predkolumbovske Amerike.
Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ B.6.1. Učenik objašnjava gospodarsku dinamiku i njezinu važnost u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik: objašnjava gospodarsku organizaciju srednjovjekovnog i ranonovovjekovnog vlastelinstva; opisuje povezanost trgovine s razvojem gradova u Europi i Hrvatskoj u srednjem i ranom novom vijeku; opisuje utjecaje izvanoeuropskih civilizacija i kultura na europsko gospodarstvo.	Učenik razlikuje gospodarsku organizaciju vlastelinstva i opisuje povezanost trgovine s razvojem gradova i država u srednjem i ranom novom vijeku u svijetu, Europi i hrvatskim zemljama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Gospodarstvo na srednjovjekovnom i ranonovovjekovnom vlastelinstvu
Uspon obrta, trgovine i manufakture. Razvoj srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih gradova – europski i hrvatski primjeri
Gospodarske posljedice velikih geografskih otkrića.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Putovanja Marka Pola
Svakodnevni život srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih trgovaca.

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ C.6.1. Učenik objašnjava utjecaj znanosti, izuma i tehnologije na razvoj društva u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik: opisuje oživljavanje antičkih znanja u Europi pod arapskim i židovskim kulturnim utjecajem; raspravlja o važnosti razvoja znanstvene misli i izuma te daje primjere uporabe novih alata za napredak gospodarstva i društva.	Učenik raspravlja o važnosti znanstvene misli i tehnološkog napretka u srednjem i ranom novom vijeku na hrvatskom primjeru.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Doprinosi Arapa i Židova u prijenosu i razvoju znanstvene misli na Sredozemlju i Europi
Tehnološki napredak u srednjem i ranom novom vijeku: izum tiska, inovacije u poljoprivredi, gradnja utvrda, dvoraca i gradova – europski i hrvatski primjeri.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Leonardo da Vinci – čovjek ispred svojega vremena
Faust Vrančić – hrvatski izumitelj i jezikoslovac

D. Politika		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ D.6.1. Učenik objašnjava oblike vlasti i načine upravljanja državom u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik: – objašnjava utjecaj politike i ratova na teritorijalne promjene – bizantsko-franački ratovi, širenje arapske vlasti, osmanska osvajanja; obrazlaže procese nastanka europskih monarhija, dinastičke promjene i međusobne sukobe; objašnjava razvoj hrvatske srednjovjekovne države i njezin položaj u različitim državnim zajednicama.	Učenik razlikuje oblike vlasti i načine upravljanja u državama srednjega i ranoga novog vijeka te opisuje utjecaj politike i ratova na teritorijalne promjene.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Franci, Arapi i Bizantsko Carstvo – od velesila do pada Europske monarhije u srednjem i ranom novom vijeku – odabrani primjeri Hrvatska kneževina, kraljevstvo, zajednica s Ugarskom, dio habsburških zemalja Uspom Osmanskog Carstva do statusa svjetske velesile.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Rikard Lavljeg Srca i Saladin – uzori srednjovjekovnih vladara Dubrovačka Republika. Institucije i diplomacija.		
E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ E.6.1. Učenik objašnjava različite ideje, umjetničke stilove i književna djela u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik: opisuje širenje i sukobe religija na prostoru srednjovjekovne i ranonovovjekovne Europe;	Učenik opisuje širenje i sukobe religija te podjele kršćanstva tijekom srednjega i ranoga novog vijeka.
POV OŠ E.6.2. Učenik raspravlja o obilježjima i sukobima religija u civilizacijama, društvima i kulturama srednjega i ranoga novog vijeka.	uspoređuje različite umjetničke stilove i kulturne dosege srednjega i ranoga novoga vijeka; objašnjava razloge diobe kršćanstva tijekom srednjega i ranoga novog vijeka.	Učenik uspoređuje različite umjetničke pravce i kulturne dosege srednjega i ranoga novoga vijeka.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Kristijanizacija Europe i hrvatskih zemalja. Uloga benediktinaca u kulturnom rastu i obnovi Europe. Trojezična i tropismena kultura hrvatskoga srednjovjekovlja. Podjele u kršćanstvu u srednjem i ranom novom vijeku. Umjetnost od predromanike do baroka – europski i hrvatski primjeri. Arapska i osmanska umjetnost u Europi.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Srednjovjekovna umjetnost i kultura – zavičajni primjeri Književnost renesanse i baroka – europski i hrvatski primjeri.		

Osnovna škola, Povijest, 7. razred – 70 sati godišnje

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ A.7.1. Učenik analizira dinamiku i odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina u 18. i 19.	Učenik: objašnjava reforme Marije Terezije i Josipa II. te njihov utjecaj na hrvatske zemlje;	Učenik opisuje reforme Marije Terezije i Josipa II., posljedice industrijskih i građanskih revolucija te njihov odraz na društveni razvoj u hrvatskim zemljama od sredine 18. stoljeća do kraja 19

stoljeću.	kategorizira posljedice industrijskih i građanskih revolucija u Europi, svijetu i na prostoru hrvatskih zemalja; analizira utjecaj građanskoga zakonika na razvoj društva te razvijanje građanskih prava s posebnim osvrtom na hrvatske zemlje; objašnjava razvoj Hrvatske u doba Ilirskoga pokreta, novog apsolutizma i građanskih reformi tijekom druge polovice 19. stoljeća.	stoljeća.
-----------	--	-----------

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Hrvatske zemlje u vrijeme dvorskog – prosvijećenog apsolutizma
 Francuska vladavina u hrvatskim zemljama. Hrvatski narodni preporod – Ilirski pokret
 Industrijske revolucije – razvoj gradova i radničko pitanje; industrijalizacija Hrvatske
 Temelj moderne Hrvatske: izgradnja hrvatskoga građanskog društva.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Nova ideja države i društva: deklaracija nezavisnosti, deklaracija o pravima čovjeka i građanina, deklaracija o pravima žene i građanke
 Prvi svjetski rat iz perspektive zavičajne povijesti.
 Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ B.7.1. Učenik analizira prosvijećeni apsolutizam i industrijalizaciju u smislu modernizacije i jačanja gospodarstva.	Učenik: izdvaja gospodarske posljedice industrijskih revolucija i ranog kapitalizma; raspravlja o utjecaju tehnološkog napretka na svakodnevni život i razvoj gospodarstva s posebnim osvrtom na Hrvatsku; objašnjava višestruke utjecaje prirodnih nepogoda i ratnih zbivanja na gospodarske promjene na prijelazu 19. i 20. stoljeća.	Učenik objašnjava gospodarske promjene s posebnim osvrtom na utjecaj tehnološkog napretka.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Industrijske revolucije – razvoj gradova
 Industrijalizacija Hrvatske
 Gospodarske i demografske promjene na prijelazu 19. i 20. stoljeća.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:.
 Preporuke za izborne teme
 Utjecaj parnog stroja na industriju i promet
 Utjecaj industrijske revolucije iz perspektive zavičajne povijesti.

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ C.7.1. Učenik analizira važnost širenja izuma i tehnologija od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	Učenik: raspravlja o utjecaju razvoja prirodnih znanosti na tehnološki razvoj; analizira utjecaj tehnološkog razvoja na pojavu i razvoj militarizma.	Učenik objašnjava utjecaj znanosti na tehnološki razvoj i povezanost militarizma s napretkom tehnologije.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Trijumf znanosti i tehnologije i njihova primjena u kapitalizmu
 Vojno-politički savezi i odnosi među državama.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Put oko svijeta za 80 dana

Istraživanje Afrike i Australije

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ D.7.1. Učenik analizira različita državna uređenja i politike sklapanja međudržavnih saveza od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	Učenik: objašnjava političku preobrazbu u Sjevernoj Americi i Francuskoj te njihov utjecaj na promjene u pojedinim državama Europe i svijeta; analizira revolucije 1848./1849., nacionalne pokrete u Europi i problem Istočnog pitanja;	Učenik objašnjava politike sklapanja međudržavnih saveza i njihove posljedice od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.
POV OŠ D.7.2. Učenik analizira utjecaj revolucija i ratova na preobrazbu državnog uređenja od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	određuje politički razvoj na području hrvatskih zemalja od preporodnog doba do kraja Prvoga svjetskog rata; objašnjava postanak vojno-političkih saveza i uzroke, tijek i posljedice Prvoga svjetskog rata.	Učenik povezuje promjene državnog uređenja s revolucijama, ratovima i političkim razvojem u svijetu, Europi i Hrvatskoj od kraja 18. stoljeća do Prvoga svjetskog rata.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Američki rat za nezavisnost, Francuska revolucija i Napoleonovo doba
 Revolucije 1848./49. Stvaranje nacija i nacionalnih država
 Parlamentarni život u Habsburškoj Monarhiji i hrvatskim zemljama od Listopadske diplome do početka Prvoga svjetskog rata
 Prvi svjetski rat: izmjena granica u Europi.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Preporodno doba – primjeri zavičajne povijesti
 Međunarodne krize i lokalni ratovi na početku 20. stoljeća

E. Filozofsko-religijsko-Kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ E.7.1. Učenik analizira ideje, ideologije i umjetničke dosege od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	Učenik: analizira prosvjetiteljske ideje na području filozofije, znanosti, religije, politike i ekonomije; razlikuje temeljna obilježja konzervativizma, liberalizma, socijalizma i nacionalnih pokreta. objašnjava važnost hrvatskih preporoditelja u kulturi, umjetnosti i znanosti, te njihovu ulogu u izgradnji političkih i kulturnih institucija. razlikuje značajke umjetničkih stilova modernoga doba u hrvatskom i svjetskom kontekstu.	Učenik objašnjava ideje, ideologije i umjetničke dosege u hrvatskome i svjetskome kontekstu od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Doba prosvjetiteljstva
 Ideologije 19. stoljeća s osobitim osvrtom na oblikovanje hrvatske nacije
 Umjetnost modernog doba – slikarstvo, glazba i književnost.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Razvoj sporta i olimpijski pokret
 Razvoj školstva – primjeri iz zavičajne povijesti.

Osnovna škola, Povijest, 8. razred – 70 sati godišnje

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ A.8.1. Učenik analizira međusobne odnose i dinamiku u pojedinim društvima tijekom 20. stoljeća	Učenik: uspoređuje utjecaj različitih demokratskih i totalitarnih sustava na život pojedinaca i društvenih skupina u razdoblju između dvaju svjetskih ratova; analizira holokaust i druga stradanja i zločine protiv čovječnosti na prostoru Hrvatske, Europe i svijeta tijekom Drugoga svjetskog rata i poraća; uspoređuje različita društvena previranja i socijalne pokrete tijekom druge polovice 20. stoljeća; objašnjava posljedice ratova 20. stoljeća s obzirom na promjene u društvu.	Učenik razlikuje demokratske i totalitarne sustave i njihov utjecaj na život pojedinaca i društvenih skupina, objašnjava holokaust i druga stradanja kao posljedice ratova 20. stoljeća.
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Društveni razvoj u međuratnom razdoblju u Hrvatskoj i svijetu: parlamentarizam, demokracija i totalitarni sustavi Rasni, vjerski, nacionalni, politički i ideološki progoni i stradanja, koncentracijski logori i logori smrti. Holokaust i drugi zločini protiv čovječnosti u hrvatskome, europskome i svjetskome kontekstu</p> <p>Posljedice Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj i svijetu. Društvena previranja, pokreti za ljudska, građanska i radnička prava u drugoj polovici 20. stoljeća</p> <p>Stradanja stanovništva i ratna razaranja tijekom Domovinskoga rata.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Preporuke za izborne teme</p> <p>Borba za prava žena u 20. st.</p> <p>Zavičajna povijest – odabrani primjeri iz društvene povijesti 20. st.</p> <p>Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.</p>		
B. Ekonomija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ B.8.1. Učenik analizira gospodarsku aktivnost i gospodarske sustave pojedinih država tijekom 20. stoljeća.	Učenik: uspoređuje specifičnosti gospodarskoga razvoja svijeta, Europe i Hrvatske u međuratnom razdoblju; povezuje utjecaj političkih doktrina s gospodarskim oporavkom Europe nakon Drugoga svjetskog rata; analizira tržišno i plansko gospodarstvo u hrvatskom i svjetskom kontekstu u drugoj polovici 20. stoljeća.	Učenik objašnjava veliku gospodarsku krizu i njezine posljedice u svijetu, Europi i Hrvatskoj između dvaju svjetskih ratova, poslijeratnu obnovu i gospodarske trendove u drugoj polovici 20. stoljeća.
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Gospodarski učinci Velike svjetske gospodarske krize</p> <p>Gospodarske razlike i posljedice blokovski podijeljenoga svijeta</p> <p>Hrvatska u prvoj i drugoj jugoslavenskoj državi – gospodarski razvoj.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Preporuke za izborne teme</p> <p>Hrvatska ekonomska emigracija u 20. i 21. stoljeću</p> <p>Industrijska baština u mome zavičaju – odabrani primjeri.</p>		
C. Znanost i tehnologija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV OŠ C.8.1. Učenik	Učenik:	Učenik objašnjava tehnička dostignuća koja su

analizira razvoj i uporabu tehnologija koje su promijenile život čovjeka u 20. i 21. stoljeću.	istražuje razvoj tehnoloških dostignuća koja su promijenila svakodnevni život u 20. i 21. stoljeću; preispituje upotrebu i zloupotrebu znanosti u političke i ratne svrhe.	promijenila svakodnevni život ljudi u 20. i 21. stoljeću i zloupotrebu znanosti u političke i ratne svrhe.
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Znanost i tehnologija u međuratnom razdoblju
 Drugi svjetski rat – znanost i tehnologija u službi rata
 Znanost, tehnologija i mediji u drugoj polovici 20. stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Lice i naličje industrijskoga razvoja – utjecaj na okoliš i svakodnevni život
 Istraživanja svemira.

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobro« na kraju razreda
POV OŠ D.8.1. Učenik analizira različita državna uređenja i politike sklapanja međudržavnih saveza u 20. i 21. stoljeću.	Učenik: analizira političku kartu Europe u međuratnom razdoblju; interpretira vojno-političke sporazume, uzroke i tijek Drugoga svjetskog rata na području svijeta, Europe i Hrvatske; objašnjava političku polarizaciju svijeta nakon Drugoga svjetskog rata i položaj Hrvatske u drugoj jugoslavenskoj državi; analizira utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunističkih režima u Europi na stvaranje samostalne Republike Hrvatske; objašnjava uzroke, tijek, karakter i posljedice Domovinskoga rata.	Učenik uspoređuje političku kartu Europe u međuratnom razdoblju s političkom kartom Europe nakon Drugoga svjetskog rata.
POV OŠ D.8.2. Učenik analizira utjecaj ratova i revolucija na preobrazbu državnog uređenja u 20. i 21. stoljeću.		Učenik objašnjava položaj Hrvatske u drugoj Jugoslaviji i stvaranje samostalne Republike Hrvatske.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Versajski poredak i novonastalo stanje u Europi i svijetu. Hrvatska i Hrvati u prvoj jugoslavenskoj državi. Sukob federalizma i unitarizma. Režimska nasilja nad Hrvatima
 Drugi svjetski rat u svijetu, Europi i Hrvatskoj. Kvislinški režimi: primjer Nezavisne Države Hrvatske. Politika terora nad građanima (posebice Židovima, Srbima i Romima). Antifašizam – partizanski pokret. AVNOJ i ZAVNOH
 Blokavska podjela svijeta i Hladni rat. Hrvatska u drugoj jugoslavenskoj državi. Uspostava komunističke vlasti, represija, sukob sa SSSR-om, samoupravljanje, politički i nacionalni sukobi – Hrvatsko proljeće
 Slom komunizma u Europi i slom SFRJ. Stvaranje samostalne Republike Hrvatske – uvođenje demokratskoga poretka.
 Međunarodno priznanje RH. Europske i euroatlantske integracije
 Domovinski rat 1991. – 1995. Velikosrpska agresija. Obrana i okupacija Vukovara. Područje RH i BiH – jedinstveno ratište. Oslobođilačke operacije hrvatske vojske i policije: Maslenica, Bljesak, Oluja. Erdutski sporazum i mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja. Daytonski sporazum.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Zbog opsežnosti političke povijesti u 20. stoljeću, nije potrebno kreirati nove teme, već učitelj i učenici trebaju svoju pojačanu kreativnost iskazati u što većoj mjeri na obveznim sadržajima.

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobro« na kraju razreda
POV OŠ E.8.1. Učenik ocjenjuje kreativno ljudsko djelovanje i stvaralaštvo, položaj vjerskih zajednica u pojedinim društvima u 20. stoljeću.	Učenik: opisuje odnos totalitarnih režima prema umjetnosti, religiji, kulturi i sportu; izdvaja obilježja umjetničkih pravaca i stilova u 20. stoljeću.	Učenik objašnjava ulogu umjetnosti, religije, kulture i sporta u 20. stoljeću.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Umjetnost, religija, kultura i sport u 20. i 21. stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Razvoj filmske umjetnosti i filmske industrije

Popularna glazba 20. stoljeća.

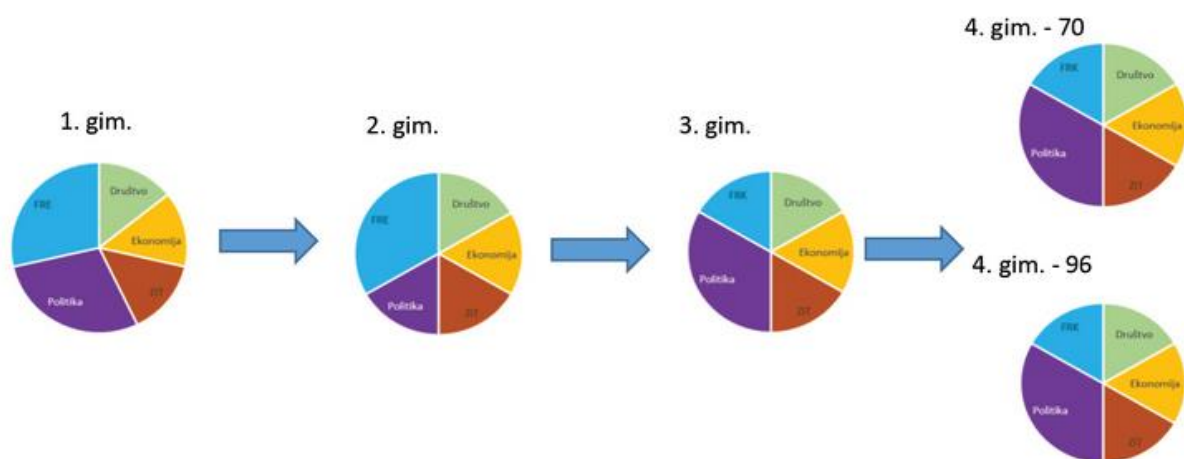
Zbog zasićenosti političkom i vojnom poviješću koja je u ovom razdoblju neizbježna preporučuje se više tema u sklopu filozofsko-religijsko-kulturnog područja. Učitelj može sam kreirati nove teme koje mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja.

GIMNAZIJE

Nastava Povijesti u gimnaziji prati istu strukturu učenja prema kronološkom slijedu i domenama, uči se i poučava u dva, odnosno tri sata tjedno, ovisno o odgojno-obrazovnome programu i godini učenja (opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija).

Nastavni sadržaji poučavaju se kronološkim redoslijedom kao nadogradnja na temeljna znanja iz osnovne škole. U obradi tema naglasak je na produbljivanju znanja i radu na tehničkim konceptima. Važno je koristiti različite povijesne izvore kako bi učenici razvijali analitički pristup i kritičko mišljenje.

U prvom razredu gimnazije uči se prapovijest i stari vijek, u drugom razredu srednji i rani novi vijek, u trećem razredu razdoblje od početka 18. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata i u četvrtom razredu gimnazije razdoblje nakon 1918. godine. U svakoj godini učenja Povijesti u gimnaziji predviđeno je 16 obveznih tema s pripadajućim odgojno-obrazovnim ishodima. Iznimku čini četvrti razred opće gimnazije u kojem je predviđeno 18 obveznih tema. Uz obvezne teme učitelj mora obraditi još najmanje dvije izborne teme. Izborne teme učitelj može izabrati s popisa preporuka izbornih tema ili sam osmisliti temu prema domenama kurikuluma, ovisno o interesu učenika. U izbornim temama mogu se kombinirati različite domene. Za izborne teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode. U izbornim temama potrebno je dodatno staviti naglasak na aktivno učenje, istraživanje, rješavanje problema, konceptualno i proceduralno znanje te razvoj metakognicije. Učenike treba potaknuti da samostalno odaberu način prezentacije svoga rada (razredna izložba, video radovi, izlaganja, eseji, školski projekt i sl.).

Slika 3: Struktura učenja predmeta Povijesti u gimnazijama prema domenama

Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija, Povijest, 1. razred – 70 sati

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ A.1.1. Učenik analizira društvene promjene i odnose između društvenih skupina u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: identificira biološke i kulturne procese koji su doveli do nastanka najranijih ljudskih zajednica i organizacije društvenoga života idući tragom kronološkoga slijeda i geokulturnih cjelina; objašnjava nastanak, način života i društvenu organizaciju protohistorijskih etničkih zajednica na hrvatskome povijesnom prostoru;	Učenik objašnjava društvene promjene u prapovijesti, organizaciju društva i položaj pojedinih slojeva na Starome Istoku, u drevnoj Grčkoj i Rimu.
	uspoređuje promjene u organizaciji društva i položaj pojedinih društvenih slojeva u državama Staroga Istoka; analizira društvene strukture u drevnoj Grčkoj i rimskoj državi	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Tragom života ljudi u prapovijesti – hrvatski primjeri u svjetskome kontekstu Stari Istok – društvene strukture, zakonici i pravo Antička društva – Grčka i Rim.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Antička svakodnevnica Znamenite žene i muševci antičkoga svijeta. Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.		
B. Ekonomija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ B.1.1. Učenik analizira ulogu i važnost gospodarskih aktivnosti u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: objašnjava procese nastanka poljoprivrednih zajednica, sjedilačkog načina života, obrta, trgovine te promjene koje je donijela uporaba metala u svijetu i na hrvatskome povijesnom prostoru; uspoređuje gospodarske djelatnosti i načine proizvodnje u državama Starog Istoka; povezuje gospodarske aktivnosti Grka i Rimljana s njihovim utjecajem na hrvatski povijesni prostor.	Učenik objašnjava razvoj gospodarstva pojedinih zajednica u prapovijesti i starome vijeku s naglaskom na hrvatski povijesni prostor.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Gospodarske aktivnosti i načini proizvodnje u prapovijesti i hrvatski primjeri u svjetskome kontekstu – Stari Istok – gospodarske djelatnosti i načini proizvodnje – Antičko gospodarstvo.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Ratni plijen kao izvor prihoda u starome svijetu Pomorstvo i trgovina na Sredozemlju i na Jadranu u antici.		
C. Znanost i tehnologija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ C.1.1. Učenik analizira važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i	Učenik: objašnjava početke izrade oruđa i oružja, najznačajnije izume, njihovo	Učenik objašnjava najznačajnije izume, pojavu znanosti i tehnološki napredak s posebnim osvrtom na razvoj graditeljstva, ratovanja i

starome vijeku.	širenje u svijetu i na hrvatskome povijesnom prostoru; analizira tehnološki napredak u ratovanju: metalno oružje, konjaništvo; transportu: kotač, kola, zaprežne životinje u prapovijesti i starome vijeku; razlikuje različite megalitske građevine u prapovijesti i graditeljska dostignuća naroda staroga vijeka; uspoređuje znanstvena i tehnološka dostignuća pojedinih naroda staroga svijeta.	transporta u prapovijesti i starome vijeku.
-----------------	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
– Izumi i tehnologije u prapovijesti i starome svijetu te putevi njihova širenja
Stari Istok – izumi, znanosti i tehnologija
Znanstvena i tehnološka dostignuća antičkoga svijeta.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Sustav navodnjavanja i »urbana revolucija«
Otkrivanje civilizacija staroga svijeta.

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ D.1.1. Učenik istražuje proces stvaranja i širenja države na Starome Istoku i u Europi.	Učenik: objašnjava razvoj država i način vladanja na Starome Istoku i u istočnom Sredozemlju te uzrok nastanka i organizaciju polisa; uspoređuje oblike upravljanja atenskom državom te politički položaj pojedinih društvenih skupina; istražuje uzroke i posljedice ratova u drevnoj Grčkoj: od Trojanskoga rata do osvajanja Aleksandra Velikog; analizira organizaciju rimske vojske i širenje rimske države te organizaciju vlasti u provincijama na tri kontinenta, posebice na hrvatskome povijesnom prostoru; – uspoređuje obilježja različitih oblika vlasti u rimskoj državi.	Učenik uspoređuje razvoj i širenje država na Starome Istoku i u antičkome svijetu te oblike i obilježja upravljanja državom.
POV SŠ D.1.2. Učenik analizira utjecaj državnog uređenja na prava i status pojedinca u starome vijeku.		Učenik objašnjava politički položaj pojedinih društvenih skupina na Starome Istoku i u antičkome svijetu.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Države prvih civilizacija
Grčki polisi – postanak, uređenje, reforme, ratovi
Vlast i moć u rimskoj državi od Kraljevstva do dezintegracije Carstva.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Pretorijanska garda između političkih intriga i čuvanja cara
Gaj Julije Cezar.

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ E.1.1. Učenik analizira različite ideje, umjetnost i predmete za svakodnevnu uporabu u prapovijesti i u starome vijeku.	Učenik: identificira vjerovanja i kultove u prapovijesti, religije staroga svijeta te njihov utjecaj na umjetnost; uspoređuje pisma staroga svijeta, pojavu škola i razvoj filozofije;	Učenik uspoređuje umjetnička dostignuća na primjerima ukrašavanja predmeta za svakodnevnu uporabu i ostalih umjetničkih prikaza u prapovijesti i starome vijeku.
POV SŠ E.1.2. Učenik istražuje pojavu i razvoj pisma te obilježja religija u starome	objašnjava pojavu kršćanstva, progone i uspon kršćanstva do državne religije u Rimskom Carstvu te širenje kršćanstva	Učenik objašnjava razvoj pisma, pojavu škola, razvoj filozofske misli te obilježja vjerovanja i religija.

vijeku.	na hrvatski povijesni prostoru.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Vjerovanja i umjetnost u prapovijesti Religije, filozofija i umjetnost staroga svijeta Razvoj pismenosti na Starome Istoku i u antičkome svijetu Kršćanstvo od prvih kršćana do državne vjere u Rimskome Carstvu.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Antički svijet u mom zavičaju Grčka i rimska mitologija – bogovi, kultovi, svetkovine.		

Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija, Povijest, 2. razred – 70 sati

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ A.2.1. Učenik analizira društvene promjene i odnose između društvenih skupina u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik: određuje uzroke seoba i nastanak ranosrednjovjekovnih državnih tvorbi u zapadnoj Europi i na hrvatskome povijesnom prostoru; objašnjava elemente staleškog društva i utjecaj velikaških rodova na društveni razvoj srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih država s posebnim naglaskom na društveni razvoj hrvatskih zemalja; uspoređuje društvene strukture i svakodnevni život u gradovima i u selima u srednjem i ranom novom vijeku; zaključuje o ulozi vjere i organiziranih religija na društveni razvoj u srednjem i ranom novom vijeku.	Učenik objašnjava društvene odnose i strukture u srednjovjekovnoj i ranonovovjekovnoj Europi i u hrvatskim zemljama i utvrđuje ulogu religije u društvima srednjega i ranoga novoga vijeka.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Društveni odnosi u ranosrednjovjekovnoj Europi i Hrvatskoj od doseljenja do početka 12. st. Primjeri Franačke države, Bizantskog Carstva i ranosrednjovjekovne hrvatske kneževine i kraljevstva – Uloga kršćanstva, islama i judaizma na srednjovjekovna i ranonovovjekovna društva. Vjerske podjele, religiozno-socijalni pokreti, inkvizicija, križarski pohodi, reformacija i protureformacija – Staleško društvo srednjovjekovne i ranonovovjekovne Europe i primjeri uloge hrvatskih velikaških rodova u društvenome razvoju srednjovjekovne i ranonovovjekovne Hrvatske – Seoska i gradska društva srednjovjekovne i ranonovovjekovne Europe i Hrvatske.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Slika o »sebi« i slika o »drugome«. Kako su srednjovjekovni i ranonovovjekovni pisci, istraživači i osvajači vidjeli druge narode		

Marginalne skupine u srednjem i ranom novom vijeku.
Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ B.2.1. Učenik analizira gospodarsku dinamiku srednjega i ranoga novog vijeka.	Učenik: istražuje temeljne osobine gospodarskoga razvoja zapadne Europe i hrvatskih zemalja u srednjem i u ranom novom vijeku; izdvaja gospodarske posljedice približavanja Europe izvaneuropskim civilizacijama; povezuje gospodarski razvoj ranonovovjekovnih europskih gradova i država, dinamiku transkontinentalne i prekomorske trgovine i stvaranje prvih kolonija.	Učenik objašnjava osobine ekonomskoga razvoja u srednjem i ranom novom vijeku te identificira gospodarske posljedice približavanja Europe izvaneuropskim civilizacijama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Gospodarstvo i komunikacije u srednjem i ranom novom vijeku
- Razlike u razvoju seoskih i gradskih ekonomija tijekom srednjega i ranoga novog vijeka
- Gospodarski učinci velikih geografskih otkrića i susreta s izvaneuropskim civilizacijama.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Preporuke za izborne teme

Uloga talijanskih gradova u razvoju hrvatskih prostora

Manufakture na hrvatskome prostoru.

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ C.2.1. Učenik analizira utjecaje razvoja znanosti i tehnologije na društveni i gospodarski razvoj tijekom srednjega i ranoga novog vijeka.	Učenik: objašnjava napredak znanosti i tehnologije u srednjovjekovnome islamskom svijetu; povezuje razvoj znanosti i tehnologije u srednjem i ranom novom vijeku s gospodarskom, kulturnom i društvenom dinamikom u Hrvatskoj, Europi i svijetu; ilustrira primjerima povezanost razvoja znanosti i tehnologije s velikim geografskim otkrićima, razvojem transkontinentalnih komunikacija te razmjenu ideja i dobara.	Učenik objašnjava napredak znanosti i tehnologije i njihov utjecaj na gospodarsku, kulturnu i društvenu dinamiku u srednjem i ranom novom vijeku.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Islam i arapski svijet na Sredozemlju – sučeljavanje i razmjena ideja Istoka i Zapada
- Znanstvena i tehnološka dostignuća srednjega i ranoga novog vijeka u Europi i Hrvatskoj
- Utjecaj znanstvene misli i tehnoloških otkrića na otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Preporuke za izborne teme

»Svit se konča« – utjecaj bolesti, klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na gospodarstvo, društveni razvoj i znanstveno-tehničke inovacije u Hrvatskoj i svijetu u srednjem i ranom novom vijeku

Transfer znanja civilizacija dalekog Istoka: Indija, Kina i Japan u dodirima sa starim svijetom

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ D.2.1. Učenik analizira državno-politički	Učenik: zaključuje o franačkom i bizantskom	Učenik objašnjava oblikovanje i razvoj državnih organizacija u srednjem i ranom

razvoj u srednjem i ranom novom vijeku u svijetu, Europi i u hrvatskim zemljama.	utjecaju na politički razvoj ranosrednjovjekovne Hrvatske; objašnjava oblikovanje i razvoj zapadnoeuropskih i srednjoeuropskih monarhija u srednjem i ranom novom vijeku te položaj hrvatskih zemalja u regionalnome i europskome kontekstu; objašnjava osmanska širenja u Europi i na hrvatska područja te zaključuje o osmanskome utjecaju na razvoj hrvatskih zemalja.	novom vijeku i identificira vanjske utjecaje na državni razvoj hrvatskih zemalja.
--	---	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Ranosrednjovjekovna Hrvatska na razmeđu franačkog i bizantskog svijeta. Politički i državni razvoj franačke države i Bizantskog Carstva i širenje njihova utjecaja
- Hrvatska u sklopu srednjovjekovnoga Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva. Srednjovjekovna Bosna. Srednjovjekovne europske monarhije – odabrani primjeri
- Hrvatske zemlje na granici Habsburške Monarhije, Osmanskog Carstva i Mletačke Republike. Uspon apsolutizma na europskome Zapadu.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Kraljevi, carevi i pape u srednjem i ranom novom vijeku
Umijeće ratovanja i umijeće pregovaranja u srednjem i ranom srednjem vijeku – odabrani primjeri
Uloga Vojne krajine i krajišnika u europskim ratovima do kraja 17. stoljeća.

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ E.2.1. Učenik uspoređuje različite ideje, umjetničke stilove i dostignuća srednjega i ranoga novog vijeka.	Učenik: zaključuje o važnosti pismenosti i obrazovanja te o utjecaju kršćanstva na duhovni život srednjovjekovnih ljudi; ilustrira na primjerima doprinose i utjecaje arapske i bizantske kulture na razvoj zapadne i hrvatske kulture; ilustrira na primjerima obilježja srednjovjekovnih umjetničkih stilova – predromanike, romanike, gotike – renesanse i baroka na europskim i hrvatskim primjerima; istražuje uzroke i posljedice protestantske reforme i katoličke obnove u Europi i Hrvatskoj.	Učenik objašnjava obilježja umjetničkih stilova i kulturnih dostignuća srednjega i ranoga novog vijeka na primjerima iz Europe i s hrvatskih prostora.
POV SŠ E.2.2. Učenik analizira sukobe i prožimanja religija u društvima i kulturama srednjega i ranoga novog vijeka.		Učenik obrazlaže utjecaje religija na duhovni život i kulturni razvoj u srednjem i ranom novom vijeku.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Intelektualni i duhovni horizonti srednjega vijeka. Misija solunske braće, glagoljska i ćiriljska pismenost. Uloga crkvenih redova. Školstvo i sveučilišta
- Umjetnost i kultura srednjega vijeka na tlu Hrvatske i u Europi
- Počeci novih gledanja na život i svijet: humanizam i renesansa, reformacija i katolička obnova. Odrzi u umjetnosti.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Mecene i umjetnici
Izvanoeuropske civilizacije – odabrani primjeri

**Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija, Povijest, 3. razred –
70 sati**

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ A.3.1. Učenik procjenjuje društvene promjene i migracije u svijetu i Hrvatskoj od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	Učenik: tumači društvene promjene u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću; uspoređuje društveni razvoj prema građanskom društvu na europskome i hrvatskome prostoru s posebnim osvrtom na usporedbu društva Vojne krajine s društvom Banske Hrvatske; analizira utjecaj migracija na društvene promjene u svijetu i hrvatskim zemljama na prijelazu 19. i 20. stoljeća.	Učenik analizira društvene promjene od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća u svijetu i Hrvatskoj s posebnim osvrtom na usporedbu različitih društvenih sustava u hrvatskim zemljama i na migracije u 19. i 20. stoljeću.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Društveni razvoj i društvene promjene u hrvatskim zemljama u Habsburškoj Monarhiji tijekom 18. stoljeća: utjecaj prosvijećenog apsolutizma i teritorijalnih promjena na razvoj društva – Od revolucije prema građanskom društvu: transformacija staleških društava prema građanskom društvu i stvaranje modernih nacija – Modernizacija i demografski rast: razvoj društva u svijetu, Europi i Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća i na početku 20. stoljeća.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Stvaranje nacije i pitanje standardizacije jezika Položaj seljačke/radničke obitelji i socijalna obespravljenost. Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.		
B. Ekonomija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ B.3.1. Učenik prosuđuje različitost i dinamiku gospodarskih promjena u svijetu i hrvatskim zemljama od 18. do početka 20. stoljeća.	Učenik: povezuje gospodarske promjene u doba prosvijećenog apsolutizma na prostorima hrvatskih zemalja s kontekstom gospodarskoga razvoja Habsburške Monarhije; zaključuje o posljedicama industrijske i agrarne revolucije na gospodarstvo svijeta i hrvatskih zemalja; objašnjava dinamiku gospodarskih promjena s posebnim osvrtom na kolonijalne odnose staroga i novoga svijeta;	Učenik analizira gospodarske promjene u svijetu i hrvatskim zemljama od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća s posebnim osvrtom na doba prosvijećenog apsolutizma, industrijsku i agrarnu revoluciju te posljedice globalne ekonomije.
	prosuđuje posljedice globalne ekonomije na razvoj gospodarstva u hrvatskim zemljama na prijelazu 19. i 20. stoljeća.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Utjecaji prosvjetiteljstva na razvoj ekonomskih teorija i gospodarski razvoj Europe i hrvatskih zemalja Atlantska trgovina i agrarna revolucija. Rast gospodarstva pod utjecajem industrijskih revolucija Gospodarski učinci modernizacijskih procesa u hrvatskim zemljama u 19. stoljeću i na početku 20. stoljeća.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme		

Transformacija krajolika zbog agrarne i industrijske revolucije
 Ekonomske migracije krajem 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća – uzroci i posljedice (primjeri iz zavičajne povijesti)

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ C.3.1. Učenik prosuđuje povezanost industrijskih revolucija, znanosti i obrazovanja s razvojem nacija i nacionalizama.	Učenik: vrednuje znanstvena i tehnološka dostignuća agrarne revolucije i industrijskih revolucija kao pokretačkih sila gospodarskih gibanja; analizira utjecaj razvoja nacionalnih država na izgradnju sustava obrazovanja; objašnjava važnost i značenje novih oblika komunikacije na globalno umrežavanje.	Učenik analizira povezanost industrijskih revolucija s razvojem obrazovanja, znanosti, tehnologija i komunikacija na primjeru pojedinih nacionalnih država.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Ključni izumi i znanstvena otkrića kao pokretači industrijskih revolucija i mijena u svakodnevnom životu
- Utjecaj društvenoga razvoja i obrazovanja na razvoj znanosti od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća
- Veliki znanstvenici 19. stoljeća.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Preporuke za izborne teme
 Suton jedrenjaka i uspon parobroda na Jadranu
 Elektrifikacija staroga i novoga svijeta.

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ D.3.1. Učenik tumači uzroke i posljedice nacionalnih pokreta, ideologija i ratova u svijetu, kao i u hrvatskim zemljama do početka 20. stoljeća	Učenik: uspoređuje političke odnose u Europi te uzroke i posljedice ratnih sukoba u 18. stoljeću; analizira revolucionarna zbivanja na američkome i europskome kontinentu i njihovu recepciju u hrvatskim zemljama od kraja 18. stoljeća do kraja 19. stoljeća;	Učenik objašnjava ratne, revolucionarne i ideološke utjecaje na politički razvoj u svijetu i hrvatskim zemljama od 18. do početka 20. stoljeća.
POV SŠ D.3.2. Učenik klasificira modele i različite koncepte nacionalnih integracija u svijetu i na prostoru hrvatskih zemalja.	izdvaja uzroke i posljedice nacionalnih pokreta i ideologija u Europi i njihov utjecaj na oslobodilačke pokrete na prostoru Osmanskoga Carstva; klasificira različite koncepte nacionalnih integracija u svijetu i u hrvatskim zemljama. tumači međunarodne odnose, imperijalističku politiku i Prvi svjetski rat te njihove posljedice na hrvatske zemlje.	Učenik ilustrira primjere modela nacionalnih pokreta i ideologija s naglaskom na hrvatskim primjerima.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Politički razvoj velikih europskih država u 18. stoljeću. Uloga Vojne krajine u habsburškim ratovima 18. stoljeća
- Doba revolucija: utjecaji ideologija i građanskih revolucija 18. i 19. stoljeća na razvoj hrvatskih zemalja i oslobodilačke pokrete u Osmanskom Carstvu
- Doba nacija: modeli nacionalnih integracija i hrvatske zemlje u kontekstu političkih ideologija i koncepcija preustroja Habsburške Monarhije (centralizam, dualizam, trijalizam, federalizam)
- Od kolonijalizma do imperijalizma: Uzroci i tijek Prvoga svjetskog rata te položaj hrvatskih zemalja na početku 20. stoljeća.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Preporuke za izborne teme

Dekolonizacija i stjecanje neovisnosti država Latinske Amerike Svakodnevica vojnika u rovovskom ratovanju Prvoga svjetskoga rata.		
E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ E.3.1. Učenik vrednuje kulturno stvaralaštvo, filozofske pravce i umjetničke stilove u svijetu, Europi i Hrvatskoj od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.	Učenik: prosuduje utjecaj filozofskih teorija 18. i 19. stoljeća na razvoj kulturnih gibanja i ljudskog stvaralaštva; objašnjava položaj i ulogu Crkve u nacionalnim državama Europe; istražuje primjere filozofskih pravaca i umjetničkih stilova u modernom dobu.	Učenik analizira utjecaj filozofskih pravaca na razvoj kulture, umjetnosti i ljudskog stvaralaštva od 18. stoljeća do početka 20. stoljeća.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Utjecaji ideja prosvjetiteljstva na hrvatske prostore – Položaj i uloga Crkve u 19. stoljeću. Konfesionalni odnosi među crkvama i sekularizacija školstva – Klasicizam, romantizam, impresionizam, moderna i secesija na hrvatskim prostorima.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Romantizam i ideja slobode u umjetnosti i književnosti Secesija u mom zavičaju.		

Prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija, Povijest, 4. razred – 70 sati

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ A.4.1. Učenik prosuduje međusobne odnose različitih društvenih skupina te dinamiku društvenih promjena u Hrvatskoj, Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća.	Učenik: prosuduje utjecaj demokratskih i totalitarnih sustava u 20. stoljeću na život pojedinaca i skupina; prosuduje uzroke, obilježja i posljedice antisemitizma u svijetu, Europi i Hrvatskoj te holokaust, progone i stradanja ljudi u totalitarnim režimima na rasnoj, ideološkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi; analizira posljedice ratova 20. stoljeća s obzirom na višestruke promjene u društvu.	Učenik analizira uzroke, obilježja i posljedice masovnih stradanja u 20. stoljeću, kao i materijalne gubitke, obnovu infrastrukture u svijetu i Hrvatskoj.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Društveni razvoj u međuratnom razdoblju u Hrvatskoj i svijetu: parlamentarizam, demokracija i totalitarni sustavi – Demografske promjene u Drugome svjetskom ratu u Hrvatskoj, Europi i svijetu: zločini, stradanja i totalni rat. Vojne i civilne žrtve. Nacionalni, rasni, vjerski i ideološki progone i stradanja. Holokaust, genocidi i drugi zločini protiv čovječnosti – Društvene promjene nakon Drugoga svjetskog rata. Hrvatska u drugoj jugoslavenskoj državi: zločini i represija u poraću, nacionalizacija, uvođenje samoupravljanja, političke i ekonomske migracije. Urbanizacija i opismenjavanje – Društveno-političke promjene i slom komunizma u Europi; raspadanje SFRJ – Društveno-političke promjene u Republici Hrvatskoj; Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Zbrinjavanje izbjeglih i prognanih. Erdutski sporazum i mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja. Posljedice Domovinskoga rata. Hrvatska u 21. stoljeću		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme		

1968. u svijetu, Europi i Hrvatskoj
Građanska i ljudska prava u 20. i 21. stoljeću.
Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ B.4.1. Učenik preispituje različite oblike i etape gospodarskog razvoja 20. i 21. stoljeća u Hrvatskoj, Europi i svijetu.	Učenik: analizira utjecaje Prvoga svjetskog, Drugoga svjetskog i Domovinskoga rata na ekonomske aktivnosti i razvoj gospodarstva; preispituje gospodarski razvoj te politička i ekonomska rješenja u 20. i 21. stoljeću.	Učenik analizira ekonomsku aktivnost, razvoj gospodarstva te politička i ekonomska rješenja u 20. i 21. stoljeću.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Gospodarski razvoj Hrvatske, Europe i svijeta u međuratnom razdoblju. Uzroci i posljedice Velike gospodarske krize
- Drugi svjetski rat: ekonomija rata i totalni rat
- Poslijeratno razdoblje: gospodarski razvoj u blokovski podijeljenom svijetu, gospodarske krize. Gospodarski sustav u drugoj jugoslavenskoj državi
- Gospodarske posljedice sloma komunizma u Europi i Hrvatskoj; hrvatsko gospodarstvo u Domovinskome ratu i tranziciji.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Velika gospodarska kriza – primjeri iz zavičajne povijesti
Gospodarska kriza u Jugoslaviji 1980-ih i njezin utjecaj na svakodnevni život.

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ C.4.1. Učenik vrednuje razvoj tehnologije i izume koji su promijenili život čovjeka u 20. i 21. stoljeću.	Učenik: vrednuje utjecaje tehnološkoga i znanstvenoga razvoja na svakodnevni život; analizira političke odluke i rješenja koja utječu na tehnološki i znanstveni razvoj.	Učenik analizira promjene u svakodnevnom životu ljudi koje su nastale uporabom novih tehnologija i izuma u 20. i 21. stoljeću.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Znanost i tehnologija u 20. i 21. stoljeću. Razvoj ratne tehnologije. Uporaba nuklearnog oružja i energije te njihove društvene i ekološke posljedice
- Utjecaj znanstvenog i tehnološkog napretka na svakodnevni život u 20. i 21. stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Nikola Tesla – čovjek ispred svog vremena
Andrija Štampar i »Škola narodnog zdravlja«.

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ D.4.1. Učenik preispituje proces razvoja država i njihovo političko uređenje u svijetu i Europi nakon dvaju svjetskih ratova.	Učenik: rašćlanjuje odluke mirovnih ugovora nakon Prvoga svjetskog rata te njihove posljedice na međuratni svijet i Hrvatsku;	Učenik analizira politički razvoj europskih država i međunarodne odnose nakon svjetskih ratova.
POV SŠ D.4.2. Učenik prosuđuje nastanak i nestanak dviju jugoslavenskih država kao i stvaranje samostalne i demokratske Hrvatske.	analizira vojno-političke sporazume uoči Drugoga svjetskog rata, položaj Hrvatske u prvoj jugoslavenskoj državi i okolnosti nastanka Banovine Hrvatske; prosuđuje okolnosti stvaranja NDH i antifašistički – partizanski pokret u Drugome svjetskom ratu na prostoru Hrvatske i Jugoslavije;	Učenik analizira politički i državno-pravni položaj Hrvatske od kraja Prvoga svjetskog rata do ulaska u EU.

	<p>analizira politički poredak u svijetu nakon Drugoga svjetskog rata, Hladni rat, stvaranje druge jugoslavenske države i njezinu unutarnju i vanjsku politiku do raspada;</p> <p>prosuđuje utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunizma u Europi, proces disolucije SFRJ i stvaranje samostalne Republike Hrvatske te ulazak RH u NATO i EU;</p> <p>analizira uzroke, tijek, obilježja i posljedice Domovinskoga rata.</p>	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Politički razvoj u međuratnom razdoblju u Hrvatskoj i svijetu: parlamentarizam, demokracija i totalitarni sustavi. Sukob federalizma i unitarizma i rješavanje hrvatskog i ostalih nacionalnih pitanja u prvoj jugoslavenskoj državi. Režimsko nasilje nad Hrvatima
- Drugi svjetski rat u svijetu, Europi i Hrvatskoj; politika zaraćenih saveza, bitke prekretnice. Okupacija i podjela prve jugoslavenske države, kvislinški režimi: primjer Nezavisne Države Hrvatske. Politika terora nad građanima (posebice Židovima, Srbima i Romima). Antifašizam partizanski pokret u Hrvatskoj i Jugoslaviji
- Politički poredak u svijetu nakon Drugoga svjetskog rata: blokovska podjela svijeta i Hladni rat. Hrvatska u drugoj jugoslavenskoj državi; uspostava komunističke vlasti, sukob sa SSSR-om, samoupravljanje, ustavne promjene 1974., politički i nacionalni sukobi u drugoj jugoslavenskoj državi: primjer Hrvatskog proljeća
- Slom komunizma u Europi. Stvaranje Republike Hrvatske: uvođenje demokratskih promjena. Velikosrpska agresija i Domovinski rat od 1991. do 1995. godine. Istočnoslavonsko bojište i obrana Vukovara. Ključne oslobodilačke operacije hrvatske vojske i policije: Maslenica, Bljesak, Oluja. Rat u Bosni i Hercegovini; Washingtonski, Splitski i Daytonski sporazum. Hrvatska u NATO-u i EU.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Politika i pokret nesvrstanih
 Znameniti borci za ljudska prava u 20. stoljeću (odabrani primjeri).

E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ E.4.1. Učenik prosuđuje ljudsko stvaralaštvo u 20. i 21. stoljeću.	Učenik: analizira odnos politike i umjetnosti tijekom 20. i 21. stoljeća; prosuđuje ulogu povijesti u očuvanju baštine, kulture sjećanja te oblikovanju kolektivne i individualne memorije o prošlosti.	Učenik analizira različite utjecaje na ljudsko stvaralaštvo kao i ulogu povijesti u očuvanju kulturne baštine.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 – Umjetnost i kultura u 20. i 21. stoljeću. Povijest i kultura sjećanja. Uloga institucija u čuvanju kulturne baštine.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Politika i sport u 20. stoljeću
 Antiratni pokret – antiratna kultura.

Opća gimnazija, Povijest, 4. razred – 96 sati

A. Društvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ A.4.1. Učenik	Učenik:	Učenik analizira uzroke, obilježja i posljedice

<p>prosuduje odnose različitih društvenih skupina te dinamiku društvenih promjena u Hrvatskoj, Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća.</p>	<p>analizira život ljudi i karakter demokratskih sustava i totalitarnih režima te učinak Velike gospodarske krize na društvo; prosuduje uzroke, obilježja i posljedice antisemitizma u Hrvatskoj, Europi i svijetu te holokaust, progone i stradanja ljudi u totalitarnim režimima na rasnoj, ideološkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi; analizira posljedice ratova 20. stoljeća s obzirom na višestruke promjene u društvu; uspoređuje različite ideologije tijekom 20. i 21. stoljeća i njihov utjecaj na društvo u Hrvatskoj i svijetu.</p>	<p>masovnih stradanja u 20. stoljeću, kao i materijalne gubitke, obnovu infrastrukture u svijetu i Hrvatskoj.</p>
--	---	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Društveni razvoj Hrvatske, Europe i svijeta u međuratnom razdoblju: društvo i svakodnevica u parlamentarnoj demokraciji i totalitarizmima
- Stradanja stanovništva i demografske promjene u Drugome svjetskom ratu u Hrvatskoj, Europi i svijetu: zločini, stradanja i totalni rat. Vojne i civilne žrtve. Nacionalni, rasni, vjerski i ideološki progone i stradanja. Holokaust, genocidi i drugi zločini protiv čovječnosti
- Društvene promjene nakon Drugoga svjetskog rata. Hrvatska u drugoj jugoslavenskoj državi (DFJ, FNRJ, SFRJ): represija i zločini u poraću, uvođenje samoupravljanja, pokušaji gospodarskih i društvenih reformi, političke i ekonomske migracije. Urbanizacija i opismenjavanje
- Društveno-političke promjene i slom komunizma u Europi; raspadanje SFRJ
- Društveno-političke promjene u Republici Hrvatskoj; Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Zbrinjavanje izbjeglih i prognanih. Erdutski sporazum i mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja. Posljedice Domovinskoga rata. Hrvatska u 21. stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Ljudska, građanska i manjinska prava u 20. i 21. stoljeću
Montirani sudski procesi u 20. i 21. stoljeću
Veliki govori 20. stoljeća.
Učitelj može, poštujući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija nekoliko organizacijskih područja, npr. ekonomije, politike i društva.

B. Ekonomija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>POV SŠ B.4.1. Učenik preispituje različite oblike i etape gospodarskog razvoja 20. i 21. stoljeća u Hrvatskoj, Europi i svijetu.</p>	<p>Učenik: analizira utjecaje Prvoga svjetskog, Drugoga svjetskog i Domovinskoga rata na ekonomske aktivnosti i razvoj gospodarstva; preispituje gospodarski razvoj te politička i ekonomska rješenja u 20. i 21. stoljeću.</p>	<p>Učenik analizira ekonomsku aktivnost, razvoj gospodarstva te politička i ekonomska rješenja u 20. i 21. stoljeću.</p>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Gospodarski razvoj Hrvatske, Europe i svijeta u međuratnom razdoblju u demokratskim državama te komunizmu, fašizmu, nacizmu. Utjecaj i posljedice Velike gospodarske krize
- Drugi svjetski rat: ekonomija rata i totalni rat
- Poslijeratno razdoblje: gospodarski razvoj u blokovski podijeljenom svijetu, gospodarske krize. Gospodarski sustav u drugoj jugoslavenskoj državi (DFJ, FNRJ i SFRJ)
- Gospodarske posljedice sloma komunizma u Europi i Hrvatskoj; globalizacija suvremene ekonomije, hrvatsko gospodarstvo u Domovinskome ratu i tranziciji. Hrvatska u gospodarskom sustavu EU-a

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
Preporuke za izborne teme
Velika gospodarska kriza – primjeri iz zavičajne povijesti
Rast azijskih gospodarstava.

C. Znanost i tehnologija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
--------------------------	----------------	--

POV SŠ C.4.1. Učenik vrednuje razvoj tehnologije i izume koji su promijenili život čovjeka u 20. i 21. stoljeću.	Učenik: prosuđuje utjecaje tehnološkog i znanstvenog razvoja na svakodnevni život ljudi; izdvaja različita razdoblja 20. stoljeća na temelju ključnih dostignuća znanosti i tehnologije; tumači političke odluke i rješenja koja utječu na tehnološki i znanstveni razvoj.	Učenik analizira promjene u svakodnevnom životu ljudi koje su nastale uporabom novih tehnologija i izuma u 20. i 21. stoljeću.
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 – Znanost i tehnologija u 20. stoljeću. Razvoj ratne tehnologije. Uporaba nuklearnog oružja i energije i njihove društvene i ekološke posljedice
 – Utjecaj znanstvenog i tehnološkog napretka na svakodnevni život u 20. i 21. stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 Preporuke za izborne teme
 Nikola Tesla – čovjek ispred svog vremena
 Utrka u istraživanju svemira.

D. Politika

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ D.4.1. Učenik preispituje proces razvoja država i njihovo političko uređenje u svijetu i Europi nakon dvaju svjetskih ratova.	Učenik: raščlanjuje odluke mirovnih ugovora nakon Prvoga svjetskog rata te njihove posljedice na međuratni svijet i Hrvatsku;	Učenik analizira politički razvoj europskih država i međunarodne odnose nakon svjetskih ratova.
POV SŠ D.4.2. Učenik prosuđuje nastanak i nestanak dviju jugoslavenskih država kao i stvaranje samostalne i demokratske Hrvatske.	analizira vojno-političke sporazume uoči Drugoga svjetskog rata, položaj Hrvatske u prvoj jugoslavenskoj državi i okolnosti nastanka Banovine Hrvatske; prosuđuje okolnosti stvaranja NDH i antifašistički – partizanski pokret u Drugome svjetskom ratu na prostoru Hrvatske i Jugoslavije; analizira politički poredak u svijetu nakon Drugoga svjetskog rata, hladni rat, stvaranje druge jugoslavenske države i njezinu unutarnju i vanjsku politiku do raspada; prosuđuje utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunizma u Europi, proces disolucije SFRJ i stvaranje samostalne Republike Hrvatske te ulazak RH u NATO i EU; analizira uzroke, tijek, obilježja i posljedice Domovinskoga rata.	Učenik objašnjava politički i državno-pravni položaj Hrvatske od kraja Prvoga svjetskog rata do ulaska u EU.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
 – Politički razvoj u međuratnom razdoblju u Hrvatskoj i svijetu: parlamentarizam, demokracija i totalitarni sustavi. Sukob federalizma i unitarizma i rješavanje hrvatskog i ostalih nacionalnih pitanja u prvoj jugoslavenskoj državi. Talijanska ekspanzija na dio istočnoga Jadrana i hrvatski otpor talijanske fašizma
 – Drugi svjetski rat u svijetu, Europi i Hrvatskoj; zaraćene države, bitke prekretnice, politika zaraćenih saveza. Okupacija i podjela prve jugoslavenske države, kvilinski režimi: primjer Nezavisne Države Hrvatske. Politika terora nad građanima (posebice Židovima, Srbima i Romima). Antifašizam partizanski pokret u Hrvatskoj i Jugoslaviji
 – Politička karta svijeta nakon Drugoga svjetskog rata: mirovni ugovori, Organizacija ujedinjenih naroda, blokovska podjela svijeta i hladni rat
 – Hrvatska u drugoj jugoslavenskoj državi (DFJ, FNJR, SFRJ); razdoblje uspostave vlasti Komunističke partije Jugoslavije, obnova zemlje, sukob sa SSSR-om, samoupravljanje, ustavne promjene 1974. i jačanje uloge federalnih jedinica, politički i nacionalni sukobi u drugoj jugoslavenskoj državi: primjer Hrvatskog proljeća
 – Političke promjene i slom komunizma u Europi. Stvaranje Republike Hrvatske: uvođenje višestranačja i demokratska smjena vlasti. Od ustavnih promjena do Božićnog Ustava Republike Hrvatske. Međunarodno priznanje RH. Velikosrpska agresija i Domovinski rat od 1991. do 1995. godine. Istočno-slavonsko bojište i obrana Vukovara. Ključne oslobodilačke operacije: oslobađanje zapadne Slavonije, Južno bojište i deblokada Dubrovnika, Maslenica, Ljeto '95, Bljesak, Oluja te Maestral i Južni potez. Rat u Bosni i Hercegovini; Washingtonski, Splitski i Daytonski sporazum. Hrvatska u NATO-u i EU.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Politika i pokret nesvrstanih Znameniti borci za ljudska prava u 20. stoljeću (odabrani primjeri).		
E. Filozofsko-religijsko-kulturno područje		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodina razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
POV SŠ E.4.1. Učenik prosuđuje ljudsko stvaralaštvo u 20. i 21. stoljeću.	Učenik: analizira odnos politike i umjetnosti tijekom 20. i 21. stoljeća. prosuđuje ulogu i značaj povijesti u očuvanju baštine, kulture sjećanja te oblikovanju kolektivne i individualne memorije o prošlosti.	Učenik preispituje različite utjecaje na ljudsko stvaralaštvo kao i ulogu povijesti u očuvanju kulturne baštine
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: – Umjetnost i kultura u 20. i 21. stoljeću. Umjetnost i kult ličnosti. Umjetnost otpora – Povijest i kultura sjećanja u 20. i 21. stoljeću. Uloga institucija u čuvanju kulturne baštine.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporuke za izborne teme Politika i sport u 20. stoljeću Antiratni pokret – antiratna kultura.		

E. POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Nastavni predmet Povijest povezan je s drugim predmetima i međupredmetnim temama ostvarivanjem srodnih ciljeva, ishoda i sadržaja te razvojem temeljnih kompetencija.

Povijest je povezana s Hrvatskim jezikom i stranim jezicima u razvoju medijske kulture, povijesti književnosti, kritičkog čitanja i pisanja te jasnog, primjerenog i stručnog izražavanja. Korelira s Geografijom u proučavanju prostora na kojemu ljudi djeluju kao pojedinci i zajednice sa svojom kulturom, religijom, gospodarstvom i načinom života. Korelira s Filozofijom, Sociologijom, Logikom te Politikom i gospodarstvom u sadržajima koji potiču razvoj kritičkog mišljenja i argumentacijskih vještina, analiziranje društvenih pitanja, razvijanje političkog mišljenja i ekonomske pismenosti, proučavanje ljudskih prava te demokratskoga građanstva. Povijest je povezana s Matematikom na primjerima računanja vremena, analize demografskih podataka, tablica i dijagrama. S Informatikom je povezana u razvoju afirmativnog i odgovornog korištenja digitalne pismenosti. S Glazbenom i Likovnom kulturom i umjetnosti povezana je proučavanjem glazbe, slikarstva, kiparstva i arhitekture u širem povijesnom i kulturnom kontekstu.

U Povijesti se realizira sadržaj sljedećih međupredmetnih tema: Učiti kako učiti realizira se primjenom različitih strategija učenja, korištenjem informacija iz različitih izvora te stvaranjem poticajnog okruženja za učenje. Poduzetništvo se realizira stjecanjem znanja o ekonomiji i gospodarskim trendovima koji su utjecali na suvremeni svijet. Osobni i socijalni razvoj ostvaruje se primjenom različitih oblika rada. Surađujući u paru ili skupini učenici preuzimaju odgovornost za učenje, vrednuju vlastiti rad i rad drugih te razvijaju sliku o sebi i drugima. Uporaba IKT-a ostvaruje se korištenjem digitalnih alata te razvojem osjećaja odgovornosti i kritičkog promišljanja o korištenju tehnologije i izvora informacija. Zdravlje se realizira na sadržajima o zdravlju, bolestima, medicini, higijeni,

prehrani i stanovanju u prošlosti. Održivi razvoj realizira se na sadržajima o utjecaju čovjeka na okoliš u prošlosti i sadašnjosti. Građanski odgoj i obrazovanje realizira se proučavanjem sadržaja o ljudskim i manjinskim pravima, nacionalnim i međunarodnim instrumentima njihove zaštite, funkcioniranju demokracije i demokratskog društva, borbi za društvenu i političku jednakost, vrijednosti aktivnog građanstva i kulturnog pluralizma. Učenici objašnjavaju nastanak Republike Hrvatske, ustrojstvo vlasti i ulogu državnih institucija u RH te ulogu institucija Europske unije.

F. UČENJE I POUČAVANJE PREDMETA

Iskustva učenja

Svrha i ciljevi učenja i poučavanja Povijesti ostvaruju se s pomoću pet domena, šest tehničkih koncepata te odgojno-obrazovnih ishoda učenja. Poučavanje s naglaskom na koncepte omogućuje učenicima razvijanje osjećaja za kronologiju, razumijevanje utjecaja prostora na događaje, pojave i procese u prošlosti, razumijevanje uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, perspektiva, kritičko promišljanje na temelju povijesnih izvora te stvaranje i prezentiranje vlastitih zaključaka. Ishodi učenja i pripadajuće razine usvojenosti predstavljaju poželjna znanja i vještine koji se od učenika očekuju u određenoj godini učenja. U vertikali obrazovanja ishodi se postupno usložnjavaju te vode učenika prema većoj kompetentnosti u razumijevanju povijesti. Sadržaji su oblikovani tako da potiču razvijanje vještina važnih za kritičko i povijesno mišljenje. Povijesni sadržaji služe stjecanju potrebnih znanja, svladavanju tehničkih koncepata te ostvarivanju ciljeva i ishoda učenja.

Učenje i poučavanje Povijesti temelji se na aktivnom učenju koje je usmjereno na stjecanje temeljnih znanja (činjeničnih, konceptualnih, proceduralnih, metakognitivnih), razvijanje kritičkog i kreativnog mišljenja te komunikacijskih i socijalnih vještina. Ostvarenje navedenih ciljeva zahtijeva dobro osmišljen i strukturiran proces učenja koji vodi osobnom razvoju učenika. Da bi učenje bilo izazov, učeniku treba olakšati formuliranje vlastitih ciljeva učenja i planiranje njihova ostvarivanja odabirom strategija koje najbolje odgovaraju njegovu stilu učenja. Učenika treba poticati da primjenjuje različite načine procjenjivanja, ispravljanja i prilagođavanja svojega rada. Učenik tako preuzima odgovornost za vlastito učenje te postaje spreman za cjeloživotno učenje.

Uloga učitelja

Učenje i poučavanje Povijesti usmjereno je na aktivno učenje uz osmišljene aktivnosti za učenika te uzajamnu komunikaciju svih sudionika procesa učenja i poučavanja. U središtu procesa je učenik, a učitelj osmišljava i organizira načine rada koji omogućuju najprimjerenije uvjete za učenje i poučavanje. Učitelj potiče kreativno i efikasno stjecanje znanja, kritičko mišljenje te razvoj metakognitivnih sposobnosti učenika. Planira suradničko učenje i razvijanje komunikacijskih vještina, vlastitu potporu učenicima, osmišljava nove metode te osigurava dovoljno mogućnosti za učenje. Učeniku pruža potporu u doseganju visokih razina postignuća i razvijanju kompetencija.

Materijali i izvori za učenje

Izvori i materijali za učenje su alati koji omogućuju proces učenja i poučavanja. Oni su nositelji i posrednici podataka, sredstvo komunikacije te objekti i poticaj za učenje. Učitelj određuje kako ih pravilno odabrati, prilagoditi i u kojem ih dijelu procesa učenja i poučavanja primijeniti. Najbolje je koristiti se kombinacijom izvora i materijala za učenje te različitih medija jer se time učenici potiču na interakciju u nastavnome procesu.

U procesu učenja i poučavanja Povijesti korištenje materijala za učenje potrebno je uskladiti s ciljevima i ishodima učenja. Izvori i materijali nisu sami po sebi cilj, već sredstvo za ostvarivanje ciljeva i ishoda učenja. Trebaju biti primjereni dobi učenika, usklađeni s prethodnim iskustvom i stilovima

učenja te prilagođeni njegovim kognitivnim sposobnostima (rad s učenicima s teškoćama i s darovitima). U izvore i materijale ubrajaju se sva sredstva koja omogućuju učinkovitije i poticajnije učenje i poučavanje Povijesti. To su uz udžbenike primjerice radne bilježnice, zbirke izvora, povijesni atlasi, slijepe karte, reprodukcije, povijesne replike, časopisi, fotografije, filmovi, audiomaterijali, digitalni izvori (internetske stranice, časopisi, alati, arhivi, zbirke, repozitoriji znanja) i dr.

Okružje

Proces učenja i poučavanja treba se održavati u sigurnom, ugodnom i poticajnom okružju u kojem učenici i učitelj mogu ostvariti svoje mogućnosti te uspješno i motivirano učiti i poučavati. Preporučuje se da se nastava Povijesti održava u specijaliziranoj učionici, školskoj knjižnici, a izvan škole u baštinskim ustanovama (muzejima, arhivima, galerijama, knjižnicama i sl.), na različitim arheološkim i drugim lokalitetima u sklopu terenske nastave, školskih izleta i ekskurzija. Proces učenja i poučavanja može se provoditi i u digitalnom okružju.

Poželjno je da učionice budu opremljene adekvatnom informatičkom tehnologijom i didaktičkim sredstvima poput povijesnih i geografskih karata, atlasa, modela, ilustracija i dr. Pri tome treba voditi računa o estetskom uređenju prostora te omogućiti učenicima sudjelovanje u osmišljavanju vlastitog okružja za učenje.

Ugodno i poticajno školsko ozračje omogućuje uspješan rad i učenje, međusobno poštovanje i potporu učenika i učitelja. Kako bi postignuća učenika i proces učenja i poučavanja bili kvalitetniji i uspješniji, preporučuje se planirati suradnju škole i učenika s roditeljima, lokalnom i širom zajednicom te s različitim institucijama i stručnjacima.

Određeno vrijeme

Povijest se uči i poučava u petom, šestom, sedmom i osmom razredu osnovne škole te u sva četiri razreda gimnazije.

U osnovnoj školi učenje i poučavanje Povijesti ostvaruje se dva sata tjedno, ukupno 70 sati godišnje.

U gimnaziji učenje i poučavanje Povijesti ostvaruje se dva sata tjedno, ukupno 70 sati godišnje u prvom, drugom i trećem razredu. U četvrtom razredu gimnazije nastava povijesti izvodi se u klasičnim, jezičnim, prirodoslovnim i prirodoslovno-matematičkim gimnazijama dva sata tjedno, a tri sata tjedno u općoj gimnaziji (96 sati).

Ishodi na višim godinama učenja postavljeni su tako da vode dubljem razumijevanju povijesti. Učitelj samostalno planira dovoljan broj sati za realizaciju pojedine teme, odgojno-obrazovnih ishoda i rad na tehničkim konceptima.

Grupiranje učenika

Učenici se u školi i prema potrebi izvan nje (suradnja među školama, projekti i sl.) mogu grupirati prema interesu za predmet i individualnim potrebama. Učenici mogu pohađati dodatnu nastavu, čime im se pruža mogućnost da sadržaje određene kurikulumom Povijesti, ili koje je osmislio učitelj, dodatno prošire radi kreativnog i efikasnog stjecanja znanja i produblivanja kritičkog mišljenja. Prema interesima i sposobnostima učenici mogu pohađati izvannastavnu aktivnost, što se najčešće odnosi na povijesnu grupu. Povijesna grupa sastavljena je od učenika koji pokazuju veće zanimanje za Povijest i dodatno usvajanje znanja i razvijanje vještina, što im pak omogućuje takav rad. Učenici kojima je potrebna potpora u učenju mogu biti uključeni u dopunsku nastavu. Te su skupine heterogene po dobi i prethodnom znanju.

Učenici s teškoćama i daroviti učenici

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnoga ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ciljevi te načini vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih postignuća.

G. VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Elementi vrednovanja u učenju i poučavanju Povijesti povezani su s tehničkim konceptima te sadržajima i aktivnostima iz ishoda učenja.

Elementi vrednovanja su:

Činjenično znanje: poznavanje i razumijevanje događaja, procesa i pojava, temeljnih kronoloških odrednica, osnova korištenja povijesnih i zemljopisnih karata te korištenje odgovarajuće povijesne terminologije. Ovaj element vrednuje se u svim godinama učenja i poučavanja Povijesti.

Konceptualno znanje: poznavanje, korištenje i razumijevanje tehničkih koncepata kao okvira za tumačenje i razumijevanje prošlih događaja, procesa i pojava. Riječ je o konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, rada na povijesnim izvorima, povijesne perspektive te usporedbe i sučeljavanja.

Proceduralno znanje: poznavanje i primjena odgovarajućih metoda, postupaka i procedura u radu s povijesnim izvorima te u istraživanju prošlosti.

U procesu učenja i poučavanja Povijesti provode se tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog.

Svrha vrednovanja za učenje jest poticanje i usmjeravanje učenja pravodobnim povratnim informacijama. Provodi se sustavnim i kontinuiranim praćenjem individualnih i skupnih aktivnosti učenika, ciljanim pitanjima i razgovorom s učenicima te pisanim kontrolnim i praktičnim vježbama poput korištenja slijepih karata, izrade jednostavnih povijesnih karata na zadanoj podlozi, lenti vremena, različitih grafičkih prikaza i mapa, popunjavanja slijepih karata, izrade osobne mape i slično. Važnu ulogu u vrednovanju za učenje imaju pravodobne i jasne povratne informacije.

Vrednovanje kao učenje promatra se kao sastavni dio učenja, a provodi se postupcima koji obuhvaćaju samovrednovanje i samoprocjenu učenika, kao i učeničko vrednovanje i procjenu radova drugih učenika. U procesu vrednovanja kao učenja učenik procjenjuje vlastito razumijevanje i poznavanje različitih postupaka i metoda, vlastite radove i uspješnost njihova prezentiranja i drugo. Učenici mogu vrednovati učenje i rezultate ostalih učenika, posebno nakon prezentiranja različitih individualnih i skupnih radova.

Vrednovanje naučenog provodi se najčešće nakon obrađene nastavne teme i rezultira ocjenom. Potrebno je kombinirati pisano i usmeno vrednovanje te primjenjivati raznovrsne tehnike i metode vrednovanja naučenog. Kognitivna složenost zadataka i aktivnosti koje se vrednuju trebaju se podudarati s kognitivnom složenosti očekivanih ishoda učenja.

Na kraju nastavne godine zaključna ocjena treba iskazati ukupnu usvojenost ishoda učenja, odnosno kako učenik iskazuje opseg i dubinu znanja i razumijevanja povijesnih događaja, pojava i procesa, konceptualno i proceduralno znanje.

Izveščivanje

Izveščivanje je kontinuirana aktivnost koju provodi učitelj, a usmjerena je prema svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa: učenicima, roditeljima, članovima razrednih vijeća te stručnoj službi škole. U kvalitativnim osvrtima učitelja nastoji se kvalitetnije i iscrpnije opisati ukupnost i kvaliteta postignuća učenika u određenome obrazovnom razdoblju. Ti kvalitativni osvrti trebaju točno, konkretno i specifično opisati učenikove dosadašnje rezultate i napredovanja u predmetu u odnosu na postavljena očekivanja definirana kurikulumom. Izravno izveščivanje provodi se dijalogom s dionicima dok se neizravno izveščivanje odnosi na pisane forme (izvješća) upućene zainteresiranim dionicima.

Zaključna ocjena

Zaključna ocjena proizlazi iz sva tri jednakovrijedna elementa vrednovanja. Određuje se na temelju ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda uz kontinuirano praćenje pokazatelja o učenikovu učenju i napredovanju koje treba obrazlagati baš kao i brojčane ocjene.

Pri određivanju zaključne ocjene svi elementi vrednovanja su jednako vrijedni.

Kao numerički pokazatelj ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda definiranih kurikulumom zadržava se ljestvica školskih ocjena od pet stupnjeva. Zaključna ocjena izriče se brojkom i riječju (nedovoljan – 1, dovoljan – 2, dobar – 3, vrlo dobar – 4, odličan – 5).